

Ronald Houtman

Donker blad hoeft niet deprimerend te zijn

In dit artikel worden alleen donkerbladige heesters beschreven waarvan het volwassen blad rood, bruinrood of purper(bruin) is

Na het vorige artikel in Stad + Groen over geelbladige heesters, kan de inleiding van dit artikel over donkerbladige heesters nagenoeg hetzelfde zijn. Net als geelbladige heesters geven donkerbladige heesters, of eigenlijk alles wat niet groenbladig is, meer en vooral langduriger kleurdiepte aan een ontwerp. En net als met geelbladige heesters, kan er ook met donkerbladige heesters worden 'gespeeld' om een beoogd effect te bereiken.

Auteur: Ronald Houtman

In dit artikel worden alleen donkerbladige heesters beschreven waarvan het volwassen blad rood, bruinrood of purper(bruin) is. Dus planten die weliswaar rood uitlopen, maar waarvan de bladeren al snel groen kleuren, zijn niet meegenomen. Dit zijn onder andere *Photinia fraseri* 'Red Robin' (en verwanten) en *Salvia officinalis* 'Purpurascens'. Verder gaat dit artikel over heesters en daar zijn er meer dan genoeg van. De donkerbladige bomen, zoals bijvoorbeeld diverse *Acer platanoides* en *Fagus sylvatica*, worden buiten beschouwing gelaten. En ook al kunnen sommige van de genoemde planten uiteindelijk uitgroeien tot kleine bomen, het zijn in eerste instantie heesters.

Creatieve namen

Bij veel bontbladige planten zien we de cultivarnaam 'Variegata' en bij veel geelbladige planten 'Aurea'. Bij de donkerbladige planten lijkt er meer variatie te zijn. Natuurlijk komen de cultivarnamen 'Atropurpurea' en 'Purpurea' veelvuldig voor, maar men lijkt toch iets creatiever

te zijn bij deze groep. Toch verraden de cultivarnamen in veel gevallen wel dat het om donkerbladige planten gaat, getuige het gebruik van woorden als 'Chocolate', 'Dark', 'Purple' of 'Red'.

Acer

Donkerbladige Japanse esdoorns zijn zó voor de hand liggend, dat je bijna zou vergeten dat deze soort van nature groenbladig is. Iedere hovenier kent 'Atropurpureum', 'Bloodgood' en 'Garnet'. Alleen al over de donkerbladige *Acer palmatum* kan een lijvig artikel worden geschreven, zoveel cultivars zijn er voorhanden. Vandaar dat hier slechts een kleine greep in de bekendere cultivars wordt gedaan. In de opgaand groeiende cultivars vinden we natuurlijk de al genoemde 'Atropurpureum'. Het is zonder twijfel de meest aangeplante Japanse esdoorn. De bladeren zijn donker roodbruin aan de bovenkant en donkergroen aan de onderkant. 'Bloodgood' heeft wellicht de meest intens gekleurde, diep bruinrode bladeren. Op jonge leeftijd is deze cultivar vaak wat iel,

Berberis thunbergii 'Coronita'

Donkerbladige Japanse esdoorns zijn zó voor de hand liggend, dat je bijna zou vergeten dat deze soort van nature groenbladig is

maar later wordt de struik voller. De bladeren van 'Fireglow' zijn iets roder van kleur en de bladlobben iets puntiger. Het geeft de struik een iets andere uitstraling. 'Margaret Bee' is een wat minder bekende, maar daarom niet minder goede, brede struik met donker roodbruin blad. Het aparte blad van 'Trompenburg' maakt deze cultivar onmiskenbaar. De bladlobben van het bruinrode blad zijn duidelijk bolvormig gebogen.

Bij de iets lager en breder groeiende cultivars vinden we 'Burgundy Lace'. De bladranden zijn fijn gezaagd, maar niet zo diep als bij de zogenaamde 'Dissectum'-types. Dit is ook het geval bij de nieuwere 'JWW2' (BLACK LACE), maar deze heeft duidelijk donkerder, bijna zwartrode bladeren. 'Enkan' en 'Red Pygmy' vallen juist weer op doordat de bladlobben opvallend smal zijn. De bruinrode bladeren zien er hierdoor bijna stervormig uit.

Een van oudsher populaire groep vormen de zogenaamde 'Dissectum'-types, met hun zeer diep ingesneden bladranden. Hierdoor krijgen de planten een kantachtig uiterlijk. Ook de paddenstoelachtige groeiwijze spreekt veel mensen aan. De oude 'Dissectum Nigrum' wordt niet veel meer gekweekt. Logisch, de donkere bladeren kleuren behoorlijk groen in de loop van de zomer. De vier meest gekweekte cultivars in deze groep zijn 'Crimson Queen', 'Garnet', 'Inabashidare' en 'Ornatum'. De drie eerstgenoemde cultivars hebben allemaal diep bruinrood blad en verschillen slechts in detail van elkaar. Bij 'Ornatum' is het blad iets lichter bruinrood, wat wordt versterkt door de groenere twijgen. 'Orangeola' is een duidelijk sterker groeiende cultivar die de kenmerkende paddenstoelvorm al na enkele jaren aanneemt. Dat het diep ingesneden blad hét kenmerk is van de planten in deze groep, wordt bij 'Red Filigree Lace' zeker duidelijk. De tanden aan de bladrand zijn iets langer en smaller, wat de fijne textuur van de plant zeer ten goede komt.

Overigens zijn bij *Acer palmatum* niet alleen de groeiwijze, bladvorm en bladkleuren de sierwaarden, maar ook de, in veel gevallen fantastische, herfstkleuren zijn een belangrijke reden om deze heesters toe te passen.

Berberis

Net als bij *Acer*, zijn ook bij *Berberis* verschillende, zeer bekende donkerbladige cultivars. Deze zijn met name te vinden in *Berberis thunbergii*, waar 'Atropurpurea' en 'Atropurpurea Nana' veelvuldig worden toegepast. Maar er zijn ook enkele andere donkerbladige cultivars die het vermelden waard zijn. Allereerst *Berberis media* 'Red Jewel'. Deze ontstond als een mutant uit de groenbladige 'Parkjuweel', wat een hybride is tussen de wintergroene *Berberis candidula* en de bladverliezende *Berberis thunbergii*. 'Red Jewel' is een dichtvertakte struik die ongeveer 1 meter hoog wordt. De bladeren zijn glanzend groenrood.

Een andere donkerbladige *Berberis* is *Berberis ottawensis* 'Superba'. Ook deze plant is een hybride, en wel van *Berberis thunbergii* en *Berberis vulgaris*. Het is een forse plant, die zo'n 2 meter hoog wordt, met donkere twijgen en vrij grote, iets grijsblauw berijpte, wijnrode bladeren. 'Superba' kan een best imposante struik worden, maar is helaas gevoelig voor meeldauw.

Ook de cultivars van *Berberis thunbergii* zijn in meer of mindere mate gevoelig voor meeldauw, maar in de praktijk levert dit nauwelijks problemen op, behalve dat de planten er soms wat minder sierlijk uitzien. Er is sinds circa 2000 volop veredeld om *Berberis thunbergii*-cultivars als visueel aantrekkelijke (pot)planten op de markt te brengen. Maar de planten zijn uiteraard ook geschikt voor toepassing in tuinen. Naast de diverse bladkleuren, zoals witbont met roze groeischeuten, geel en oranje, zijn er cultivars met bruinrood en (steen)rood blad, al dan niet met groengele randjes. De volgende lijst is niet compleet, maar geeft een aardig beeld van de variatie in donkerbladige *Berberis thunbergii*. Omdat er al voldoende egaal donkerbladige cultivars zijn, worden de bontbladige hier niet genoemd.

Allereerst de opgaand groeiende cultivars: 'Atropurpurea' (breed opgaand, dof roodbruin tot purperbruin blad), 'Coronita' en 'Golden Ring' (beide breed spreidend-opgaand, donker purperbruin blad met een smalle lichtgroene rand), 'Helmond Pillar' (eerst zuilvormig, later iets uitzakkend, bladeren donker purperrood), 'Orange Rocket' (breed zuilvormig, jonge bladeren donkeroranje, volwassen bladeren donker steenrood) en 'Red Torch' (zuilvormig, donker purperrood blad).

Vervolgens zijn er (min of meer) bolvormig groeiende cultivars:

'Admiration' (afgeplat bolvormig, jonge scheuten orangerood, volwassen blad steenrood met een smalle, lichtgroene rand), 'Bagatelle' (zeer compact en iets langzamer groeiend, bladeren steenrood), 'Concorde' (compact bolvormig, donker bruinpurper loof).

En ten slotte de meer spreidend groeiende: 'Atropurpurea Nana' (eerst bolvormig, later duidelijk meer spreidend, maar meestal als lage haag gesnoeid, bladeren roodbruin tot purperbruin), 'Dart's Red Lady' (laag en breed, met sierlijk gebogen twijgen, blad vrij rond, donker-

rood tot zwartrood blad), 'Somerset' (laag en breed, iets grillig met sierlijk gebogen twijgen, bladeren donker roodpurper.

Vrijwel alle donkerbladige *Berberis thunbergii* geven prachtige gele, oranje tot diep oranje-rode herfstkleuren.

Cercis

Vanuit de Verenigde Staten is de afgelopen jaren een stroom nieuwe cultivars van *Cercis canadensis* op gang gekomen. Hieronder zijn ook enkele donkerbladige cultivars. Zo is er 'Ace of Spades', een wat meer gedrongen struik met een brede habitus tot zo'n 3 meter. De bladeren zijn glanzend dieppurper. En 'Ruby Falls' is een variant met afhangende takken en purperrode bladeren die 's zomers donker groenpurper worden.

Maar de meest bekende is cultivar is natuurlijk 'Forest Pansy'. Deze groeit iets forser dan de nieuwere 'Ace of Spades' en heeft dezelfde purperrode bladeren als 'Ruby Falls', die eveneens donker groenpurper kleuren in de zomer. Met de komst van 'Ace of Spades' lijkt er een verbe-

tering van de oude en nog steeds goede 'Forest Pansy' op de markt te zijn gekomen.

Corylus

Zoals al in de inleiding geschreven, worden de bomen in dit artikel buiten beschouwing gehouden. Dat geldt dus ook voor de donkerbladige, boomvormige *Corylus*, zoals onder andere 'Melchior' en 'Te-Terra Red'.

De bekendste donkerbladige hazelaar is natuurlijk *Corylus maxima* 'Purpurea'. Deze forse struik is vooral in het voorjaar mooi, met de diep purperrode bladeren. Later in de zomer kleuren de bladeren veel groener; soms is de paarse tint vrijwel geheel verdwenen. Iets betere bladkleuren vinden we bij het vruchtras *Corylus* 'Rode Zellernoot'. De bladeren zijn in het voorjaar minder intens van kleur en roder, maar later in de zomer blijft de bladkleur beter zichtbaar. Bovendien zijn de hazelnoten smakelijker en vallen ze gemakkelijker uit de vruchthulzen. Een mooie, iets compactere en meer opgaand groeiende struik is *Corylus avellana* 'Anny's Purple Dream'. Ook hiervan zijn de bladeren diep roodpurper.

De bladeren zijn glanzend dieppurper

Diervilla 'Bokomadade' (DARK DELIGHT-MAGICAL DARK DELIGHT)

Van de bekende kronkelhazelaar, *Corylus avellana* 'Contorta', zijn er verschillende donkerbladige vormen. Hiervan is 'Red Majestic' de meest gekweekte. De plant heeft dezelfde kronkelige twijgen als 'Contorta', maar de bladeren, die eveneens gekruld zijn, zijn donker purperrood. 'Red Baron' (iets minder sterk gekrulde takken en bladeren) en 'Red Snake' zijn soortgelijke cultivars.

Cotinus

Soms wat ondergeschoven, maar toch een belangrijk geslacht als het om donkerbladige heesters gaat. De oudste donkerbladige cultivar is *Cotinus coggygria* 'Purpureus'. Deze is al lange tijd overtroffen door 'Royal Purple'. De bladeren van 'Royal Purple' zijn donkerder roodpurper tot dieppurper. Maar er zijn in de loop der jaren diverse donkerbladige zaailingen op de markt gekomen en onder de namen 'Purpureus' en 'Royal Purple' verkocht. Dit zijn dus geen soortechte planten, maar daarom vaak niet minder mooi. De planten zijn nu eenmaal op de markt, dus behoren deze als *Rubrifolius Group* benaamd te worden. Wat dan helaas weer niet gebeurt...

Andere donkerbladige cultivars van *Cotinus coggygria*, die op meer bescheiden schaal worden gekweekt, zijn 'Firstpur' (RED SPIRIT), 'Nordine' en 'Red Beauty'. Wel verdient 'Lilla' een aparte vermelding. Deze Hongaarse cultivar groeit duidelijk compacter dan 'Royal Purple'. Wel is het blad iets minder intens van kleur.

Dan is er ook nog een aantal donkerbladige hybriden met rood blad. 'Londus' (DUSKY MAIDEN) ontstond uit een kruising tussen *Cotinus coggygria* 'Velvet Cloak' met de obscure soort *Cotinus szechuanensis*. Het resultaat is een breed opgaande struik met donker wijnrode bladeren met iets gegolfde bladranden. De herfstkleuren zijn oranje en oranjerood.

De prachtige *Cotinus* 'Grace' is een hybride tussen *Cotinus coggygria* en *Cotinus obovatus*. Het is een fors groeiende plant met iets lichter purperrood blad dan de cultivars van *Cotinus coggygria*. Plant 'Grace' op een plaats waar de (ochtend)zon door de jonge bladeren kan schijnen; het is een van de mooiste effecten die je met donkerbladige heesters kunt bereiken! Ook de herfstkleuren van 'Grace' zijn

spectaculair geel, oranje en diep oranjerood. Dit is de invloed van *Cotinus obovatus* in deze hybride.

Diervilla

Een geslacht dat de laatste jaren steeds populairder wordt is *Diervilla*. In de openbare ruimte werden deze planten al veel toegepast, maar door de introductie van cultivars met anders gekleurde bladeren steeg de populariteit als tuinplant ook. *Diervilla splendens* 'El Madrigal' (DIVA) was de eerste cultivar met donker roodbruin blad. Het is een brede struik die, naast de donkere bladeren, ook mooi geel bloeit. Samen met het donkere blad geeft dit een sprankelend effect. Bijkomend voordeel is ook dat *Diervilla* een zeer goede bijenplant is.

Nieuwe cultivars, met nog donkerdere, bijna zwartpurperen bladeren, zijn 'Bokomadade' (DARK DELIGHT/MAGICAL DARK DELIGHT) en 'Bokomastani' (MAGICAL STARRY NIGHT). Beide groeien iets meer opgaand dan DIVA en hebben smaller blad. Bij MAGICAL STARRY NIGHT zijn de bladeren het donkerst, bijna zwart. Ze hebben een wat fluwelige weerschijn en de

Physocarpus opulifolius 'Hoogi016' (LITTLE ANGEL)

bladranden zijn duidelijk gegolfd. Net als alle *Diervilla* bloeien ze geel en trekken ze veel bijen aan.

Physocarpus

Net als *Diervilla* is ook *Physocarpus* een geslacht dat de afgelopen jaren steeds populairder is geworden als sierplant, terwijl deze al veel langer een vaste waarde is in de openbare ruimte. Na de introductie van de bekende 'Diabolo' in 1995 gingen diverse veredelaars met *Physocarpus* aan de slag om donkerbladige cultivars te ontwikkelen en zo mee te liften op de populariteit van 'Diabolo'. Overigens werd 'Diabolo' al in 1968 gevonden, maar is er tot 1995 niets mee gedaan. Inmiddels zijn er meer dan twintig donkerbladige cultivars. In het keuringsrapport van de KVBC, dat in Dendroflora nummer 56 verscheen, wordt de donkerbladige *Physocarpus* in drie groepen verdeeld, hoewel het om nuances in kleur(beleving) gaat.

In de roodbladigen (inclusief bruin- en purperrood) zijn 'Minall2' (ALL BLACK) en 'Perspectiva' de hoogst gewaardeerde cultivars. Beide zijn meer compacte cultivars in het sortiment, waar bij 'Perspectiva' doffe bruinrode bladeren heeft

en 'Minall2' meer glanzende en meer purperrode bladeren. Laatstgenoemde is overigens een van de mooiste en beste donkerbladige cultivars.

In de meer bruinbladige (inclusief rood- en purperbruine) cultivars worden 'Hoogi016' (LITTLE ANGEL) en 'Mindia' (DIABLE D'OR) aanbevolen. Hoewel de bladeren van beide cultivars als 'bruinbladig' worden omschreven, verschillen ze behoorlijk. Bij LITTLE ANGEL zijn de bladeren roodbruin, terwijl ze bij DIABLE D'OR bruin zijn. Opvallend bij DIABLE D'OR is dat de jonge bladeren fel roodbruin zijn en dat ze, als een van de weinige cultivars, een rode herfstkleur geven.

De laatste groep (zwartbladig, inclusief bruin- en purperzwart) bevat de cultivars met de donkerst gekleurde bladeren. 'Rubella' is qua groeiwijze het beste te vergelijken met ALL BLACK, maar de bladeren zijn nog iets donkerder. De Engelse 'Jonight' (MIDNIGHT) heeft, samen met 'N5' (PANTHER) de zwartste bladeren in het sortiment. Beide zijn vrij opgaand groeiende cultivars die later vrijwel rond worden.

Pittosporum tenuifolium 'Tom Thumb'

'Dankzij' klimaatverandering kunnen verschillende gewassen nu in onze tuinen worden toegepast waar dat voorheen niet kon. Een van deze soorten is *Pittosporum tenuifolium*. Deze wintergroene, van origine Nieuw-Zeelandse heester kan tegenwoordig op beschutte plaatsen in tuinen worden toegepast. De kleinere cultivars kunnen ook goed als potplant worden gebruikt. 'Tom Thumb' is zo'n cultivar. Laat je niet verassen door de naam (Tom Thumb is de Engelse naam voor Klein Duimpje); na meerdere jaren kan deze bolvormige heester ruim een meter hoog en zelfs iets breder worden. Het is een dichtvertakte heester met sierlijk gegolfde bladeren. Deze zijn glanzend donkerpaars. Opvallend aan 'Tom Thumb' is dat de jonge scheuten groen uitlopen in het voorjaar, wat een leuk effect geeft tegen de achtergrond van de donkere oudere bladeren.

Sambucus

De dagen van de oudste donkerbladige vlier, *Sambucus nigra* 'Guincho Purple' (synoniem 'Purpurea') liggen inmiddels ver achter ons. Er zijn de afgelopen decennia beduidend betere donkerbladige cultivars op de markt gekomen.

Deels met diep ingesneden bladeren en deels met 'normale' bladeren, net zoals 'Guincho Purple'. Het sterkst op 'Guincho Purple' lijkend is 'Thundercloud'. Deze forse struik groeit breed spreidend-opgaand en de bladeren zijn dof purperbruin. Ze blijven 's zomers langer donker dan bij 'Guincho Purple'. Ook bloeit 'Thundercloud' rijker en zijn de bloemen, en vooral ook de bloemknoppen, meer roze van kleur. Ook vergelijkbaar is 'Gerda' (BLACK BEAUTY), waarvan de bladeren donkerder purperbruin zijn en 's zomers lang 'op kleur' blijven. Eveneens met blad dat niet is ingesneden, maar met een smal(lere) opgaande groeiwijze, is *Sambucus nigra* 'Eiffel01' (BLACK TOWER). De jonge bladeren zijn groen, maar al snel kleuren deze purperbruin. Weliswaar iets lichter dan bij BLACK BEAUTY, maar toch duidelijk donkerbladig. De plantvorm van BLACK TOWER is natuurlijk veel interessanter. Het is bij uitstek een plant die als solitair toegepast kan worden. En vanwege de slankere vorm is deze ook geschikt voor kleinere tuinen.

Ook van de peterselievlier, de vorm met zeer diep ingesneden deelblaadjes, zijn donkerbladige vormen. Na de introductie van BLACK

BEAUTY volgde 'Eva' (BLACK LACE). Deze heeft dezelfde breed spreidend-opgaande groeiwijze, maar dus met het veel fijnere loof van de peterselievlier, dat glanzend, donker purperbruin is. Een nieuwere cultivar is *Sambucus nigra* 'Hyfjolais' (CHERRY LACE). De handelsnaam verdraagt het al: de bladeren zijn meer roodpurper, wat de plant wellicht iets minder somber doet overkomen.

Vitis vinifera 'Purpurea'

Een klimplant is eigenlijk ook een heester; daarom aandacht voor de donkerbladige sierdruif. Het is een niet al te sterk groeiende klimplant met olijfgroene jonge bladeren die spoedig dof purper kleuren en deze kleur de rest van het seizoen behouden. De donkerblauwe druiven zien er mooi uit en geven de plant extra sierwaarde. Maar ze zijn bitter en zitten vol met zaden, wat ze niet erg eetbaar maakt. Maar de plant kan voor leuke effecten in beplantingen zorgen. Hou er wel rekening mee dat 'Purpurea', net als alle *Vitis vinifera* overigens, meeldauwgevoelig is.

Weigela

Als laatste geslacht waarin donkerbladige

cultivars te vinden zijn, mag *Weigela* natuurlijk niet ontbreken. De oude *Weigela florida* 'Foliis Purpureis' moeten we snel vergeten. De bladeren worden in de loop van het seizoen meer donkergroen dan bruinpurper en als plant is het een wat warrige, losse groeier. De verbetering, *Weigela florida* 'Victoria', wordt nog regelmatig toegepast. Ook deze heeft een wat losse groeiwijze, maar de bladeren blijven wat beter op kleur in de loop van de zomer, hoewel ze ook duidelijk groener kleuren. Maar 'Victoria' bloeit ook rijker, met licht paarsroze bloemen.

De twee echte verbeteringen van 'Foliis Purpureis' zijn *Weigela* 'Bokrashine' (NAOMI CAMPBELL/SHINING FANTASY) en *Weigela florida* 'Alexandra' (WINE & ROSES). Beide hebben een duidelijk dichtere groeiwijze, waarbij NAOMI CAMPBELL/SHINING FANTASY het meest regelmatig groeit. Ook hebben beide cultivars donker purperbruin blad, dat in het voorjaar iets groener is, maar later in de zomer en de rest van het seizoen donker is. Een verschil is dat de bladeren van WINE & ROSES aan de onderkant iets groener zijn dan bij NAOMI CAMPBELL/SHINING FANTASY. Anderzijds bloeit WINE & ROSES iets rijker, met donker rozerode bloemen. *Weigela florida* 'Verweig 3' (MINOR BLACK) heeft eveneens zeer donker blad, maar groeit breder en lager dan de andere cultivars. De bloemen zijn paarsrood.

Ook is er donkerbladige *Weigela* met witte bloemen. In naam lijkt *Weigela* 'Courtacad 1' (BLACK AND WHITE) het aantrekkelijkst, maar het is juist *Weigela* 'Velda' (EBONY AND IVORY) waarvan de bladeren donkerder zijn en de bloemen witter. Beide zijn vrij laag en compact groeiende planten die niet hoger dan ongeveer 1 meter worden.

Niet genoemd

Zoals al geschreven, is deze opsomming niet compleet. Zo ontbreken onder andere cultivars van *Hydrangea* en *Loropetalum*. Maar net zoals in een beplantingsplan, moesten er ook in dit artikel keuzes worden gemaakt. Feit is dat donkerbladige heesters een belangrijke groep vormen, onmisbaar in beplantingen en tuinontwerpen. Dat geldt trouwens ook voor geel- en grijsbladige heesters en bonte planten.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!